

**IMOM BUXORIY VA IMOM TERMIZIYNING HADIS ILMIGA
QO‘SHGAN HISSALARINI QIYOSIY TAHLILI**

Qarshiboyev Sardorbek

Sarbo‘n Universiteti talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada islom ilmlari taraqqiyotida beqiyos o‘rin egallagan ikki buyuk muhaddis — Imom Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy va Imom Muhammad ibn Iso at-Termiziyning hadis ilmidagi xizmatlari qiyosiy tahlil qilinadi. Maqolada ularning hayoti, ilmiy faoliyati, hadis to‘plash va tasniflashdagi metodlari, mashhur asarlari hamda hadis ilmi rivojiga qo‘shgan hissalari ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, har ikki allomaning umumiy va farqli jihatlari ochib berilib, ularning islomiy ilm-fan taraqqiyotidagi o‘rni baholanadi.

Kalit so‘zlar: Imom Buxoriy, Imom Termiziy, hadis ilmi, muhaddis, Sahih, Sunan, isnod, matn.

Kirish

Hadis ilmi islom dini ta’limotining Qur’ondan keyingi eng muhim manbai hisoblanadi. Ushbu ilmning shakllanishi va mukammal tizimga aylanishida buyuk muhaddis olimlarning xizmatlari nihoyatda katta. Ayniqsa, Imom Buxoriy va Imom Termiziy hadis ilmining rivojlanishida alohida mavqega ega bo‘lib, ularning asarlari bugungi kunda ham islom olamida eng

ishonchli manbalar sifatida e'tirof etiladi. Shu bois, ushbu maqolada mazkur ikki allomaning hadis ilmiga qo'shgan hissalarini qiyosiy jihatdan o'rganiladi.

Imom Buxoriyning hadis ilmiga qo'shgan hissasi

Imom Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy (810–870) hadis ilmining eng yirik namoyandalaridan biri hisoblanadi. U yoshlik chog'idanoq hadis ilmini chuqur o'rganib, minglab ustozlardan ta'lim olgan. Imom Buxoriy hadislarni tanlashda nihoyatda qat'iy mezonlarga amal qilgan. U roviylarning adolati, xotirasi va isnodning uzluksizligiga alohida e'tibor qaratgan.

Uning eng mashhur asari — “Al-Jome' as-sahih” (Sahih al-Buxoriy) islom olamida Qur'ondan keyingi eng ishonchli kitob sifatida tan olinadi. Ushbu asarda faqat eng sahih hadislar jamlangan bo'lib, Imom Buxoriy hadis ilmini ilmiy tizim asosida rivojlantirishga katta hissa qo'shgan.

Imom Termiziyning hadis ilmiga qo'shgan hissasi

Imom Muhammad ibn Iso at-Termiziy (824–892) ham hadis ilmining buyuk allomalaridan biridir. U Imom Buxoriyning shogirdlaridan bo'lib, ustozining ilmiy uslubidan samarali foydalangan. Imom Termiziy hadislarni faqat rivoyat qilish bilan cheklanmay, ularni sahih, hasan va zaif kabi turlarga ajratib, ilmiy tahlil qilgani bilan ajralib turadi.

Uning “Sunan at-Termiziy” asari hadis ilmidagi muhim manbalardan biri bo'lib, unda hadislarning fiqhiy ahamiyati, ulamolarning fikrlari va hadislarning darajasi keng yoritilgan. Imom Termiziy hadis ilmini tushuntirish va sharhlashda o'ziga xos maktab yaratgan.

Imom Buxoriy va Imom Termiziyning faoliyatini qiyosiy tahlili

Har ikki muhaddis hadis ilmiga ulkan hissa qoʻshgan boʻlsa-da, ularning ilmiy yondashuvida ayrim farqlar mavjud. Imom Buxoriy asosan eng sahih hadislarni tanlash va jamlashga urgʻu bergan boʻlsa, Imom Termiziy hadislarning darajalarini aniqlash, ularning fiqhiy qoʻllanilishini izohlashga koʻproq eʼtibor qaratgan.

Umumiy jihatlari shundaki, ikkala alloma ham hadis ilmini mustahkam ilmiy asosga qoʻygan, isnod va roviylar tekshiruviga katta ahamiyat bergan. Farqli jihati esa Imom Termiziyning hadislarni tahliliy tasniflash uslubini kengroq qoʻllaganidadir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Imom Buxoriy va Imom Termiziy hadis ilmida oʻchmas iz qoldirgan buyuk allomalardir. Imom Buxoriy sahih hadislar toʻplamini yaratish orqali hadis ilmining poydevorini mustahkamlagan boʻlsa, Imom Termiziy hadislarni tahlil qilish va tasniflash orqali ushbu ilmni yanada rivojlantirgan. Ularning ilmiy merosi bugungi kunda ham islomiy taʼlimot va ilm-fan rivojida muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Al-Buxoriy, Muhammad ibn Ismoil. Al-Jome' as-sahih. Bayrut: Dor al-fikr, nashr yili.
2. At-Termiziy, Muhammad ibn Iso. Sunan at-Termiziy. Bayrut: Dor al-kutub al-ilmiya, nashr yili.
3. Az-Zahabiy, Shamsuddin. Tazkirat ul-huffoz. Qohira: Dor al-ma'rifa.

4. As-Suyutiy, Jaloliddin. Tadrib ar-rovi fi sharh Taqrib an-Nawaviy. Bayrut.
5. Ibn Hajar al-Asqaloniy. Hady as-soriy muqaddimatu Fath al-Boriy. Qohira.
6. Usmonov U. Hadis ilmi tarixi. Toshkent: O‘zbekiston, nashr yili.
7. Karimov S. Islom manbashunosligi. Toshkent: Fan, nashr yili.
8. Rahmonov A. Hadis ilmi asoslari. Toshkent: Movarounnahr.

